

MADŽARŠČINA KOT MATERINŠČINA

Predmetni izpitni katalog za splošno maturo ◀

Predmetni izpitni katalog se uporablja od spomladanskega izpitnega roka **2012**, dokler ni določen novi. Veljavnost kataloga za leto, v katerem bo kandidat opravljal maturo, je navedena v Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno maturo za tisto leto.

ric

Državni izpitni center

KAZALO

1	UVOD.....	5
2	IZPITNI CILJI	6
	2.1 Splošni cilji.....	6
	2.2 Konkretni cilji	6
3	ZGRADBA IN OCENJEVANJE IZPITA	8
	3.1 Shema izpita.....	8
	3.2 Tipi nalog in ocenjevanje.....	9
	3.3 Merila ocenjevanja izpita in posameznih delov	10
4	IZPITNE VSEBINE IN CILJI	13
	4.1 Madžarski jezik.....	13
	4.2 Svetovna in madžarska književnost.....	16
	4.3 Tematski sklop iz književnosti, izbor književnih besedil in seznam gesel za jezikovne naloge	20
5	PRIMERI NALOG ZA PISNI IZPIT	21
	5.1 Šolski esej.....	21
	5.2 Razčlemba neumetnostnega besedila.....	26
6	USTNI IZPIT	31
	6.1 Primera izpitnih listkov	31
7	KANDIDATI S POSEBNIMI POTREBAMI	33
8	LITERATURA.....	34

1 UVOD

Predmetni izpitni katalog za splošno matura Madžarščina kot materinščino (v nadaljnjem besedilu katalog) vsebuje vse elemente, ki jih določa Zakon o maturi. Katalog je v skladu z veljavnim učnim načrtom predmeta madžarščina kot materinščina¹ ter temelji na sklepih Državne komisije za splošno matura o strukturi izpitov in predmetnih izpitnih katalogov, opredeljenih v veljavnem *Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno matura*.

V katalogu so navedeni cilji in vsebine izpita, podrobno sta predstavljena zgradba in ocenjevanje izpita ter primeri izpitnih nalog. Katalog je vodnik za kandidate², ki se pripravljajo na splošno matura, in učitelje madžarščine v dvojezični gimnaziji.

¹ Hermina László et al.: Učni načrt. Madžarščina kot materinščina: gimnazija: dvojezična (slovenska-madžarska) gimnazija. Obvezni predmet in matura. Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Ljubljana: 2008. Sprejeto na 110. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 14. 02. 2008.

² V predmetnem izpitnem katalogu uporabljeni samostalniki moškega spola, ki se pomensko in smiselno vežejo na splošna, skupna poimenovanja (npr. kandidat, ocenjevalec), veljajo tako za osebe ženskega kot moškega spola.

2 IZPITNI CILJI

2.1 Splošni cilji

Izpit splošne mature iz madžarščine kot materinščine preverja predvsem ključno zmožnost sporazumevanja v maternem jeziku, torej tisto znanje, sposobnosti in zmožnosti, ki omogočajo uspešno vključevanje posameznika v družbeno in kulturno življenje, v izobraževanje in delovno okolje. S splošno matura iz madžarščine kot materinščine se preverja tudi kulturna raven kandidata.

Cilj izpita je še spodbujanje kandidatov k usvajanju takšnih zmožnosti ter jezikovnega in literarnega znanja, ki:

- omogočajo njihovo nadaljnje izobraževanje v madžarskem jeziku v Sloveniji, na Madžarskem ali drugod,
- zagotavljajo primerno razvijanje njihove jezikovne zmožnosti in književne kulture.

Cilj izpita je prav tako izboljšanje kakovosti pouka madžarščine kot maternega jezika.

2.2 Konkretni cilji

Izpit z zunanjim in notranjim preverjanjem ugotavlja raven znanja in zmožnosti kandidata.

Kandidat svoje znanje in zmožnosti dokazuje:

- **s pisanjem šolskega eseja (razpravljalnega ali razlagalnega/interpretativnega)** po danih navodilih,
- **z razčlemba neumetnostnega besedila,**
- **pri ustnem izpitu pred šolsko izpitno komisijo.**

V **razpravljalnem eseju** (na podlagi literarnega dela/del razpisanega tematskega sklopa) kandidat dokaže,

- da pozna književna dela, avtorje in obdobja,
- da pozna okoliščine nastanka, temo, zgradbo in poetiko literarnega dela,
- da je zmožen predstavljati, povzemati, razčlenjevati, razvrščati, primerjati, vrednotiti, izraziti lastno mnenje in stališče ter argumentirati,
- da pozna predpisano strokovno literaturo ter primerno uporablja na ta način pridobljeno znanje in terminologijo,
- da je zmožen tvoriti koherentno, jezikovno ustrezno besedilo.

V **razlagalnem/interpretativnem eseju** (na podlagi krajšega književnega dela ali odlomka literarnega dela, ki je del razpisanega tematskega sklopa) kandidat dokaže,

- da je zmožen določiti temo odlomka/odlomkov, prepoznati zgradbo in poetiko besedila ter ugotoviti njihovo vlogo,
- da zna besedilo umestiti v širše sobesedilo oziroma v avtorjev opus ter v literarnozgodovinski okvir,
- da je zmožen predstavljati, povzemati, razčlenjevati, razvrščati, primerjati, vrednotiti, izraziti lastno mnenje in stališče ter argumentirati,
- da pozna predpisano strokovno literaturo in primerno uporablja na ta način pridobljeno znanje in terminologijo,
- da je zmožen tvoriti koherentno, jezikovno ustrezno besedilo.

Z reševanjem Izpitne pole 2 (z razčlemba priloženega neumetnostnega besedila) kandidat dokaže, da:

- razume priloženo neumetnostno besedilo in njegove pomenske ravni ter zna poiskati informacije in jih razložiti,
- je zmožen opraviti besedno, slovnično, slogovno in pomensko razčlemba priloženega besedila,
- pozna in ustrezno uporablja strokovno terminologijo,
- je zmožen napisati krajši vodeni pisni sestavek.

Pri ustnem izpitu³ kandidat dokaže:

- zmožnost govornega izražanja v knjižnem jeziku,
- zmožnost smiselnega branja ob priloženem literarnem besedilu,
- ob literarni in/ali jezikovni nalogi zmožnost uporabe literarnoteoretičnega, literarnozgodovinskega in jezikovnega znanja.

Vprašanja iz jezika pri ustnem delu izpita se nanašajo na te vsebine iz poglavja učnega načrta z naslovom Znanje o jeziku (3.1.4): splošne jezikoslovne vsebine, jezik in družba, zgodovina jezika.

³ Poznavanja književnih del razpisanega tematskega sklopa Izpitne pole 1 pri ustnem delu izpita ne preverjamo.

3 ZGRADBA IN OCENJEVANJE IZPITA

Izpit splošne mature je sestavljen iz pisnega in ustnega dela. Pisni izpit ocenjujejo zunanji ocenjevalci in predstavlja 80 % končne ocene. Ustni izpit je ocenjen notranje in predstavlja 20 % končne ocene. Pisni izpit traja 210 minut in ustni največ 20 minut, kandidat pa ima možnost predhodne priprave do 15 minut.

3.1 Shema izpita

► Pisni izpit – zunanji del izpita

Izpitna pola 1 vsebuje navodila za razpravljalni in razlagalni/interpretativni esej ter prilogo. Kandidat na podlagi izbranega navodila piše šolski esej v obsegu vsaj 700 besed.

V razpravljalnem šolskem eseju kandidat na podlagi literarnovednega in literarnozgodovinskega znanja razčleni, interpretira, primerja in vrednoti književna dela razpisanega tematskega sklopa, izrazi lastno mnenje o tem in svoje stališče utemelji.

V razlagalnem/interpretativnem šolskem eseju kandidat na podlagi literarnovednega in literarnozgodovinskega znanja razčleni, interpretira in vrednoti krajše književno delo ali odlomek književnega dela iz razpisanega tematskega sklopa, izrazi lastno mnenje o tem in svoje stališče utemelji.

V Izpitni poli 2 kandidat ob priloženem neumetnostnem besedilu rešuje naloge, ki preverjajo bralno razumevanje, poznavanje in rabo jezika ter zmožnost pisnega sporočanja.

Izpitna pola	Naslov	Trajanje izpita	Delež pri oceni	Ocenjevanje	Pripomočki	Priloge
1	Šolski esej	120 minut	50 %	zunanje	nalivno pero ali kemični svinčnik pravopis	krajše literarno besedilo ali odlomek iz književnega dela
2	Razčlemba neumetnostnega besedila	90 minut	30 %	zunanje	nalivno pero ali kemični svinčnik	neumetnostno besedilo
Skupaj		210 minut	80 %			

Po zaključku pisanja Izpitne pole 1, tj. pred začetkom pisanja Izpitne pole 2, je v jesenskem izpitnem roku splošne mature 30-minutni odmor.

► Ustni izpit – notranji del izpita

Naslov – Ustno sporočanje	Trajanje	Delež pri oceni	Ocenjevanje	Pripomočki
1. Glasno branje		3 %	notranje	nalivno pero ali kemični svinčnik zbirka književnih besedil
2. Strukturirana naloga iz književnosti		7 %		
3. Strukturirana naloga iz književnosti ali jezika		7 %		
4. Kultura dialoga		3 %		
Skupaj	do 20 minut	20 %		

3.2 Tipi nalog in ocenjevanje

► Pisni izpit

Izpitna pola (IP)	Tip naloge	Število nalog	Ocenjevanje
1	Naloga esejskega tipa	Kandidat izbere eno od dveh navodil: razpravljalni ali razlagalni/interpretativni šolski esej. Vsako navodilo vsebuje 4–8 vprašanj.	50 točk
Skupaj IP 1		1	50 točk
2	Naloge zaprtega tipa: – naloge izbirnega tipa – naloge alternativne izbire – naloge dopolnjevanja – naloge povezovanja – naloge razvrščanja – naloge popravljanja – naloge s kratkimi odgovori ...	do 20 nalog	za vsako nalogo do 6 točk
	Naloge polodprtega tipa: – naloge daljših odgovorov – strukturirane naloge	do 4 naloge	za vsako nalogo do 8 točk
	Naloge odprtega tipa: krajši vodeni pisni sestavek	do 2 nalogi	za nalogo/nalogi do 30 točk
Skupaj IP 2		do 24 nalog	90 točk

Našteti so samo nekateri tipi nalog zaprtega in polodprtega tipa, v Izpitni poli 2 pa se lahko poleg navedenih uporabljajo še drugi.

Delež nalog bralnega razumevanja, poznavanja in rabe jezika ter tvorjenja vodenega pisnega sestavka je enak, ocenjene pa so s 30 točkami.

► Ustni izpit

Tip naloge	Ocenjevanje
Glasno branje predloženega književnega besedila ali odlomka	3 točke
Strukturirana naloga iz književnosti in/ali jezika	14 točk
Govorno nastopanje in kultura dialoga	3 točke
Skupaj	20 točk

3.3 Merila ocenjevanja izpita in posameznih delov

Izpit splošne mature iz madžarščine z različnimi tipi nalog preverja znanje, sposobnosti in zmožnosti kandidatov. Zastopanost deležev taksonomskih stopenj v izpitnih polah in pri ustnem izpitu je v obeh izpitnih rokih primerljiva.

3.3.1 Deleži taksonomskih stopenj

Delež taksonomskih stopenj	Izpitna pola 1	Izpitna pola 2	Ustni izpit
I. poznavanje in razumevanje	10 %	6 %	4 %
II. uporaba in analiza	25 %	15 %	10 %
III. sinteza in vrednotenje	15 %	9 %	6 %

3.3.2 Merila ocenjevanja posameznih delov izpita

PISNI IZPIT

Državna predmetna komisija za madžarščino kot materni jezik pripravi izpitne pole in navodila za ocenjevanje.

► Izpitna pola 1

Šolski esej predstavlja 50 % skupne ocene.

Merila ocenjevanja:

A) Vsebina (do 30 točk)

- povezanost s temo (skladnost z navodili, pravilna uporaba znanja),
- problemska obravnava (vsebinsko bogato razpravljanje, uporaba bistvenih primerov pri razčlembi, interpretaciji in primerjavi, prepričljivo utemeljevanje, ocenjevanje, predstavitev lastnega videnja oz. stališča, zmožnost presoje in kritičnega razmišljanja).

B) Jezik (do 20 točk)

Jezikovna pravilnost (do 10 točk)

- ustreznost besednih oblik (npr. končnice, stalne besedne zveze),
- pomenska ustreznost besed,
- ustreznost povedi (besedni red, sintagme, priredje in podredje itd.),
- pravopis.

Slog (do 5 točk)

- bogat besedni zaklad in ustrezen jezik (besede in besedne zveze),
- ustreznost besedilne zvrsti (raba terminologije),
- ustreznost in pravilnost besedilne vrste (opis, razlaga ...), jasno in natančno izražanje misli,
- prvine lastnega sloga.

Zgradba (do 5 točk)

- pravilna in skladna členitev besedila,
- globalna in linearna koherentnost besedila,

- logična in načrtna zgradba,
- ustreznost obsega, urejenost rokopisa.

Če pri kateri od postavk A ali B kandidat ne doseže nobene točke, se celotna naloga oceni z 0 točkami.

Državna predmetna komisija za splošno maturo (v nadaljnjem besedilu DPK SM) za madžarščino kot materni jezik na podlagi zgoraj opisanega pripravi navodila za ocenjevanje. Kandidat lahko doseže največ 50 točk.

► Izpitna pola 2

Razčlemba neumetnostnega besedila predstavlja 30 % skupne ocene.

Elementi ocenjevanja:

V izpitni poli je ob vsaki nalogi navedeno število točk, ki jih kandidat lahko doseže. DPK SM za madžarščino kot materni jezik v navodilih za ocenjevanje določi rešitve posameznih nalog in podrobna navodila za ocenjevanje posameznih nalog.

USTNI IZPIT

Ustni izpit predstavlja 20 % skupne ocene oziroma 20 točk.

Elementi izpita in njihovo ocenjevanje:

- glasno branje – do 3 točke,
- strukturna naloga iz književnosti – do 7 točk,
- strukturna naloga iz književnosti ali jezika – do 7 točk,
- kultura dialoga – do 3 točke.

1. Glasno branje – do 3 točke

0 točk	Kandidat zavrne glasno branje./Kandidat bere tako nerazločno, da to moti razumevanje.
1 točka	Kandidat bere tekoče, vendar večinoma ne upošteva pravorečne norme. Besedilo je pretežno slabo členjeno z odmori, ne zadošča merilom pravilne intonacije in tempa.
2 točki	Kandidat bere tekoče in smiselno ter dokaj upošteva pravorečno normo. Besedilo je ustrezno členjeno z odmori, pretežno zadošča merilom pravilne intonacije in tempa.
3 točke	Kandidat bere tekoče in smiselno, upošteva pravorečno normo. Besedilo je ustrezno členjeno z odmori ter zadošča merilom pravilne intonacije in tempa.

Dodatna navodila:

- Pri starejših besedilih je dovolj tekoče branje.
- Kandidatu s posebnimi potrebami s težjo govorno motnjo, ki je v skladu s sklepom DK SM oproščen glasnega branja, priznamo 3 točke.
- Kandidatu s posebnimi potrebami z lažjo govorno motnjo, ki ima v skladu s sklepom DK SM prilagoditve pri ocenjevanju ustnega izpita, pri glasnem branju ne upoštevamo zatikanja oziroma jecljanja in mu na podlagi njegovega branja priznamo od 1–3 točke.

2. Naloga iz književnosti ali jezika – do 7 točk

0 točk	Kandidat ne odgovori na nalogo./Kandidat ima izredno skromno znanje oz. večinoma navaja napačne podatke, dodatna učiteljeva vprašanja mu niso v pomoč.

- 1 točka Kandidat ima zelo skromno znanje oziroma ga lahko prikljče le deloma, velikokrat navaja napačne podatke. Dodatna učiteljeva vprašanja so mu le malo v pomoč.
- 2 točki Kandidat je zmožen – pretežno z učiteljevo pomočjo – povedati nekaj osnovnih podatkov, njegov odgovor vsebuje tudi napačne navedbe.
- 3 točke Kandidat ima zadovoljivo znanje in delno razvito zmožnost problemskega reševanja, dodatna učiteljeva vprašanja so mu pri tem delno v pomoč.
- 4 točke Kandidat ima primerno znanje, ki ga je večinoma zmožen uporabiti pri problemskem reševanju, in pri tem potrebuje le malo učiteljeve pomoči.
- 5 točk Kandidat ima primerno znanje, večinoma je zmožen samostojno reševati probleme, dobro se prilagaja dodatnim učiteljevim vprašanjem.
- 6 točk Kandidat ima zelo dobro znanje, zmožen je samostojno reševati probleme, pri sintezi/vrednotenju potrebuje nekaj učiteljeve pomoči.
- 7 točk Kandidat ima zelo dobro znanje, zmožen je samostojno reševati probleme in sintetizirati/vrednotiti, v dodatnih učiteljevih vprašanjih vidi možnost dialoga.

3. Kultura dialoga – do 3 točke

- 0 točk Kandidat molči ali govori v neprimernem tonu ali mimo vsebine naloge.
- 1 točka Kandidat pretežno uporablja ustrezne besedne in nebesedne elemente, njegov govor ima več pravorečnih in slovničnih napak. Tvorba povedi/besedila je le delno ustrezna. Kandidatova izgovarjava je slaba, členitev z odmori in intonacija nista vedno pravilni. Dialog vodi izpraševalec.
- 2 točki Kandidat uporablja pretežno ustrezne besedne in nebesedne elemente, njegov govor ima le nekaj pravorečnih in slovničnih napak. Tvorba povedi/besedila je večinoma ustrezna. Kandidatova izgovarjava je dokaj razločna in jasna, členitev z odmori in intonacija sta pravilni. V pogovoru z izpraševalcem je precej samostojen.
- 3 točke Kandidat uporablja ustrezne besedne in nebesedne elemente, govori knjižno in besedišče je ustrezno. Morebitne pravorečne in slovnične napake popravi sam. Tvorba povedi/besedila je ustrezna. Kandidatova izgovarjava je jasna in razločna, členitev z odmori in intonacija sta pravilni. V pogovoru z izpraševalcem je samostojen.

Opombe:

Kandidat lahko dobi 3 točke tudi, če odgovori samo na eno nalogo, o drugem pa se jasno vidi, da niti z učiteljevo pomočjo ne zna odgovoriti.

Če kandidat pri vsebinskih nalogah (2. in 3.) ne dobi nobene točke, je skupno število točk ustnega dela izpita 0.

Tudi člani šolske izpitne komisije morajo upoštevati pravila kulturnega in neoporečnega dialoga.

3.3.3 Končna ocena izpita

Končna ocena izpita pri splošni maturi je seštevek odstotnih točk vseh treh delov (izpitnih pol 1 in 2 ter ustnega izpita). Državna komisija za splošno maturo na predlog DPK SM za madžarščino kot materni jezik določi merila, kako se iz uspeha, izraženega v odstotnih točkah, določi uspeh na ustrezno povišani lestvici od nezadostno (1) do odlično (8). Način pretvorbe odstotnih točk v ocene je enak za spomladanski in jesenski izpitni rok.

4 IZPITNE VSEBINE IN CILJI

Pri splošni maturi iz madžarščine kot materinščine se bodo preverjale obvezne vsebine učnega načrta tega predmeta.

4.1 Madžarski jezik

► Pisni izpit

V Izpitni poli 2 kandidat prebere priloženo besedilo.

Besedilne vrste:

- poročilo,
- predstavitev,
- poljudnoznanstveno besedilo,
- navodilo za uporabo,
- zasebno in uradno pismo,
- vabilo,
- razpis, prijava,
- prošnja,
- življenjepis,
- obvestilo,
- (javno) obvestilo,
- novica,
- intervju,
- reportaža,
- članek,
- oglas,
- reklamno besedilo.

Prebrano besedilo razčlenjuje tako, da:

- določi okoliščine nastanka besedila (tvorec, naslovnik, kraj in čas objave ...),
- določi namen besedila, morebitni vpliv oz. posledice, odnos med tvorcem in naslovnikom,
- določi snov oz. temo besedila, podtemo, ključne povedi posameznih delov besedila, način razvijanja teme in tematsko mrežo,
- določi vrsto besedila/besedilno vrsto in značilnosti besedilne vrste,
- razloži in vrednoti naslov besedila, besedilu ali delu besedila da (nov) naslov,
- ugotovi zgradbo besedila, razloži in vrednoti nebesedne elemente in tipografijo,
- poišče informacije, prepozna tudi drugotne/skrite vsebine,

- razišče odnose in povezovalne elemente med povedmi in odstavki,
- razišče in razloži pomenske plasti besedila,
- tujkam poišče madžarske sopomenke in nasprotno,
- ugotovi pomen enopomenskih in večpomenskih besed, homonimov, ter jih ustrezno uporablja,
- ugotovi in razloži pomen stalnih besednih zvez in nasprotno,
- ugotovi pomen nestalnih besednih zvez, dobessedni in preneseni pomen besed,
- prepozna onomatopoetske besede, namen in učinek njihove uporabe,
- išče sopomenke in protipomenke, nadpomenke in podpomenke,
- določi pravilni izgovor in zapis glasovnih (črkovnih) zvez,
- prav uporablja pravila samoglasniške harmonije,
- določi besedno vrsto besed in njene značilnosti, uporablja pravila pisanja osnovnih besednih vrst,
- poišče besede, ki ustrezajo danim merilom (npr. glagole v sedanjiku), in z njimi izvede zahtevane naloge (tvori nove besede, povedi),
- po danih navodilih tvori besede z dodajanjem pripon, z zlaganjem, pri tem pa upošteva pravopisna pravila,
- razlikuje pomen skupaj in narazen pisanih besed oziroma besednih zvez ter jih ustrezno uporablja v povedih,
- besedam pravilno dodaja končnice in pravilno zapisuje takšne besede,
- določi vrsto lastnih imen oziroma poišče primere zahtevanih lastnih imen, pozna in upošteva pravopisna pravila,
- ugotovi nadredni in podredni člen besednih zvez, besedne zveze preoblikuje v povedi (stavke) in nasprotno,
- pravilno tvori vezavo,
- določi vlogo in odnos besed v povedi, z danimi besedami tvori povedi,
- ugotovi zgradbo, kakovost in vrsto enostavnih povedi, po danih navodilih preoblikuje povedi (npr. pripovedno poved v velelno, nikalno v trdilno, enostavno v složeno in nasprotno ...), upošteva pravila za pisanje ločil v povedi in na njenem koncu,
- ugotovi zgradbo in vrsto složenih povedi, po danih navodilih dopolni (npr. z danim podrednim stavkom) in preoblikuje povedi (npr. iz utemeljevalnega priredja sklepalno, iz podredja priredje ...), ustrezno uporablja pravila za pisanje ločil v povedi in na njenem koncu,
- tvori premi in odvisni govor, pretvori premi govor v odvisnega in nasprotno, upošteva pravopisna pravila.

Po danih navodilih tvori eno ali dve besedili.

Možne besedilne vrste:

- poročilo,
- opis,
- oznaka osebe,
- pripoved,

- obnova,
- osnutek,
- zasebno in uradno pismo,
- vabilo,
- razpis, prijava,
- prošnja,
- življenjepis,
- obvestilo,
- (javno) obvestilo,
- novica,
- reportaža,
- intervju,
- oglas,
- reklamno besedilo.

► Ustni izpit

Pri ustnem izpitu kandidat glasno prebere književno delo ali njegov odlomek in nato reši dve strukturirani nalogi. Prva se nanaša na prebrano književno delo, druga pa je na 80 % izpitnih listkov književna, na 20 % pa jezikovna naloga.

Kandidat pri jezikovnih nalogah predstavi:

- vlogo in pomen jezika v družbi in človeškem razmišljanju,
- pojem znaka in znakovnega sistema, glavne značilnosti znakov in jezikovne znake,
- dejavnike in funkcije sporočanja ter pojave nebesednega sporazumevanja,
- jezikovne družine in tipe jezikov,
- znanje o uralski pradomovini, o jezikovnih sorodnikih in o (uralskem, ugrofinskem, ugrijskem) prajeziku, jih časovno in prostorsko umesti, prikaže razvoj madžarskega jezika,
- jezikovne spomenike,
- razvoj knjižnega jezika in vlogo jezikovne prenove (nyelvújítás),
- znanje o madžarskem knjižnem in zbornem jeziku ter knjižnem pogovornem jeziku,
- madžarske narečne skupine in značilnosti narečja naše regije,
- znanje o socialnih zvrsteh jezika in pozna možnosti njihove uporabe,
- pojme materni jezik (prvi jezik), drugi jezik, tuji jezik, večinski jezik, manjšinski jezik in dvojezičnost,
- status in vlogo jezikov, ki se uporabljajo v Sloveniji,
- status in vlogo madžarskega jezika v matični domovini in v zamejskih skupnostih,
- pomembnejše priročnike madžarskega jezika.

4.2 Svetovna in madžarska književnost

Pri avtorjih, ki so zastopani z več kakor enim književnim delom, je predstavitev avtorjevega portreta potrebna pri vsakem delu.

Vsebine, besedila	Cilji
Biblija <i>Prerok Jona</i> <i>Prilika o izgubljenem sinu</i>	Kandidat predstavi – zgradbo ter etični in literarni pomen Biblije. Predstavi in interpretira besedilo, pozna zvrstne značilnosti biblijske zgodbe in prilike;
Antična književnost	– nastanek grške in rimske književnosti ter njune značilnosti (zvrsti, teme, tipi literarnih junakov), pomembnejše avtorje in njihova dela;
Homer: <i>Odiseja</i>	– trojanski mit in značilnosti epa, ob interpretaciji odlomka še ep in junaka;
Sapho: <i>Himna Afroditi</i>	– ob interpretaciji besedila značilnosti klasične himne in novi način doživljanja sveta v grški liriki;
Sofoklej: <i>Antigona</i>	– tebanski mit in grško gledališče. Pozna zgradbo drame, etična vprašanja in odgovore, opiše in vrednoti različne vedenjske vzorce in resnice; ob interpretaciji uporablja pojme: tragedija, tragičnost, tragični junak in katarza;
Horacij: <i>Licinius Murenához</i>	– Horacijeva življenjska »načela«, ob interpretaciji pa še značilnosti ode in motiv ladje;
Srednji vek	– srednjeveški pogled na svet ter značilnosti cerkvenega pismenstva in posvetne književnosti;
Dante Alighieri: <i>Božanska komedija</i>	– delo kot enciklopedijo srednjega veka; opiše onstransko potovanje, razloži alegorično izražanje in numerologijo;
<i>Halotti beszéd és könyörgés</i> <i>Ómagyar Mária-siralom</i>	– nastanek madžarske književnosti. Oцени navedena besedila kot jezikovne spomenike in kot književna dela (pridiga, himna);
Renesansa	– značilnosti obdobja, pri tem uporabi pojme: renesansa, humanizem in reformacija;
Petrarca: <i>162. sonet (Ti szerencsés füvek ...)</i>	– sonet kot pesniško obliko ob interpretaciji besedila;
Boccaccio: <i>Dekameron (Novela o sokolu)</i>	– zgradbo in pomen zbirke novel v razvoju kratke proze, ob interpretaciji besedila pa renesančne vrednote;
Shakespeare: <i>Romeo in Julija</i>	– angleško renesančno gledališče in dramo ter odnose v drami (konfliktna drama). Opiše in oceni vedenjske vzorce, predstavi renesančne vrednote v ljubezenski drami;
Janus Pannonius: <i>Búcsú Váradtól</i>	– nastanek renesanse in reformacije na Madžarskem, ob interpretaciji besedila pa zvrstne značilnosti (elegija) in humanistične vrednote;
Balassi Bálint: <i>Hogy Júliára talála ...</i>	– nastanek madžarske lirike, ob interpretaciji besedila pa značilnosti renesančne ljubezenske poezije.

Vsebine, besedila	Cilji
	Kandidat predstavi
Barok	– značilnosti obdobja, pri čemer uporabi pojme: barok, rokoko, protireformacija in jezuiti;
Zrínyi Miklós: <i>Szigeti veszedelem</i>	– baročni ep in razloži moralno zmago Sigetvarčanov;
Francoska klasicistična drama	– francosko klasicistično gledališče in dramo ter odnose v njej. Opiše in oceni vedenjske vzorce (konflikt vrednot), ob interpretaciji uporablja tudi pojma komedija in komično;
Molière: <i>Tartuffe</i>	
Razsvetljenstvo	– ideje razsvetljenstva, opiše značilnosti klasicizma in predromantike ter pomen Enciklopedije;
Goethe: <i>Faust</i>	– nemško klasiko in gibanje Sturm und Drang. Na podlagi dramske pesnitve opiše in oceni lik Fausta;
Csokonai Vitéz Mihály: <i>Az estve</i>	– portret pesnika. Ob interpretaciji besedila predstavi zvrst in temo ter opozori na ideje razsvetljenstva;
<i>A Reményhez</i>	– ob interpretaciji bivanjske pesmi zvrst, temo in zgradbo;
Berzsenyei Dániel: <i>A közellőtél</i>	– portret pesnika. Ob interpretaciji elegije predstavi motive samote, minljivosti in letnih časov;
Romantika in obdobje reform	– nastanek in značilnosti romantike ter obdobja reform na Madžarskem, razloži pomen reform;
Byron: <i>Romanje grofiča Harolda</i>	– ob interpretaciji Byronov tip junaka;
Puškin: <i>Onjegin</i>	– roman v verzih, ob interpretaciji opiše tip odvečnega človeka;
Katona József: <i>Bánk bán</i>	– večplastnost konfliktov narodne drame, razčleni predstavljene značaje;
Kölcsey Ferenc: <i>Himnusz</i>	– portret pesnika. Ob interpretaciji razčleni motiv greha in pokore;
Vörösmarty Mihály: <i>Csongor és Tünde</i>	– portret pesnika. Ob interpretaciji predstavi dramsko pesnitev, alegorične like in arhetipe ter prepletanje elementov ljudskega pesništva in romantike, razčleni navedena bivanjska vprašanja;
Szózat	– ob interpretaciji retorično zgradbo ode, razčleni vlogo dogajalne ravni in patetičnosti;
Petőfi Sándor: <i>A XIX. század költői</i>	– portret pesnika ter prepletanje elementov ljudskega pesništva in romantike v njegovih delih. Ob interpretaciji pa predstavi pesnikovo <i>ars poetico</i> , ki se razvija iz vizionarske poezije, in njegov utopistični program;
<i>Szeptember végén</i>	– značilnosti pesnikove ljubezenske poezije. Ob interpretaciji pa predstavi vlogo paralelk in nasprotij v pesmi;
<i>Az apostol</i>	– epsko pesnitev in lik junaka apostola, spremenjen zgodovinski nazor pesnika, vlogo notranjega monologa in romantični jezik;
Arany János: <i>Toldi estéje</i>	– portret pesnika in značilnosti njegove poezije: ljudskost in narodno pesništvo. Predstavi tudi epsko pesnitev in ob interpretaciji razčleni konflikt vrednot.

Vsebine, besedila	Cilji
	Kandidat predstavi
<i>Ágnes asszony</i>	– značilnosti balad (eno- in večglasne, psihološke in zgodovinske balade). Ob interpretaciji razčleni motiv greha in kazni oziroma pokore;
<i>Epilogus</i>	– vlogo samoironije, razloži motiv poti v bivanjski pesmi, umesti pesem v ustvarjalno obdobje;
Jókai Mór: <i>Az arany ember</i>	– portret pisatelja in značilnosti romantičnega romana. Predstavi roman, razčleni junake in njihove motivacije, opiše romantične in realistične elemente romana;
Madách Imre: <i>Az ember tragédiája</i>	– zgradbo (biblijski in zgodovinski prizori) in bistvena vprašanja dramske pesnitve, ideje v zgodovinskih prizorih in glavne junake;
Književnost s konca 19. stoletja	– nastanek in značilnosti realizma in naturalizma ter značilnosti realističnih proznih del;
Stendhal: <i>Rdeče in črno</i> ali Balzac: <i>Oče Goriot</i>	– ob razlagi značilnosti realističnega pripovedništva (analitični roman), vlogo kraja in časa dogajanja; opiše in vrednoti junake;
Gogol: <i>Plašč</i>	– ob interpretaciji lik uradnika z lastno oceno; predstavi tudi vlogo groteske, a tragikomičnosti, elementa fantastike in menjave pripovednih perspektiv;
Dostojevski: <i>Zločin in kazen</i>	– ob interpretaciji značilnosti ideološkega oziroma polifoničnega romana, predstavi in vrednoti tudi junake;
Čehov: <i>Galeb</i> ali Ibsen: <i>Hiša lutk</i>	– ob interpretaciji značilnosti dramatike tega obdobja (»čehovska« drama, analitična drama). Predstavi tudi konflikte v drami, opiše in oceni vedenjske vzorce, interpretira simbol;
Mikszáth Kálmán: <i>Az a fekete folt</i>	– portret pisatelja in značilnosti njegovega pripovedništva. Ob interpretaciji pa predstavi in ovrednoti kmečkega junaka;
Književnost klasične moderne	– pogled na svet in človeka v obdobju ter umetnostne smeri (simbolizem, impresionizem, l'art pour l'art, secesija);
Baudelaire: <i>Kapcsolatok</i>	– ob interpretaciji pesmi (program simbolizma) novi način pesniškega videnja; prepozna in predstavi sinestezijo in topose;
Portreti iz prve generacije avtorjev revije Nyugat	– vlogo in pomen revije Nyugat;
Ady Endre: <i>Góg és Magóg fia ...</i>	– portret pesnika in njegovo simbolistično-secesionistično videnje sveta. Ob interpretaciji predstavi še njegovo ars poetico, program in vprašanje vloge pesnika kot preroka;
<i>A Hortobágy poétája</i>	– ob interpretaciji značilnosti vizionarsko-krajinske poezije, kritičen pogled na narod, razloži simbole;
<i>Héja-nász az avaron</i>	– ob interpretaciji ambivalentnost ljubezni do Léde in razčleni simbole tragičnosti te ljubezni;
<i>Őrizem a szemed</i>	– ob interpretaciji značilnosti pesmi Csinszki ter disonantnost življenjskega občutja in enostavnosti oblike.

Vsebine, besedila	Cilji
	Kandidat predstavi
<i>Nekünk Mohács kell</i>	– ob interpretaciji značilnosti domovinske poezije in kritične narodne zavesti;
Babits Mihály: <i>Ősz és tavasz között</i>	– portret pesnika. Ob interpretaciji predstavi še motiv letnih časov in intertekstualnosti, razloži namen refleksije;
<i>Jónás könyve</i>	– ob interpretaciji besedila pojme: pripovedna pesnitev, parafraza, poslanstvo in etičnost, samoizpoved, samoironija, humor in arhaičnost;
Kosztolányi Dezső: <i>Hajnali részegség</i>	– portret pesnika. Interpretira besedilo in pri tem uporabi pojme: bivanjska pesem, izpovednost in refleksija;
<i>Édes Anna</i>	– ob interpretaciji značilnosti družbenega in analitičnega romana ter zgradbo. Opiše in ovrednoti vedenjske vzorce («človek interesov», »človek vrednot«);
Móricz Zsigmond: <i>Tragédia</i>	– portret pisatelja. Ob interpretaciji novele uporabi pojme: realizem, naturalizem, psihološki dejavniki, čas dogajanja in dramatičnost;
<i>Rokonok</i>	– ob interpretaciji romana pojme: družbeni roman, kraj in čas dogajanja, tip »dzscentri«, tipiziranje junakov in svet sorodstev;
Portreti iz svetovne književnosti 20. stoletja	– smeri avantgarde (kubizem, futurizem, ekspresionizem, dadaizem, nadrealizem, konstruktivizem);
Guillaume Apollinaire: <i>A megsebzett galamb és a szökőkút</i>	– ob interpretaciji značilnosti kaligrame in novost v ustvarjanju;
Zgodovinsko, duhovno in umetnostno okolje književnosti 20. stoletja	– značilnosti obdobja in pri tem uporabi pojme: novi klasicizem, neoavantgarda, postmodernizem, odnos med tradicionalnim in modernim, doživljanje krize in eksistencializem;
Franz Kafka: <i>Preobrazba</i>	– ob interpretaciji elemente: motiv preobrazbe, odtujenost, prepletanje realnega in fantastičnega, grotesknost, razlagalne možnosti novele;
Camus: <i>Tujec</i>	– eksistencializem. Ob interpretaciji romana razčlenjuje vprašanje absurdnosti bivanja;
Bertold Brecht: <i>Mati Korajža in njeni otroci</i>	– značilnosti (absurdne in epske) drame in gledališča. Ob interpretaciji besedila razčlenjuje vlogo tehnik odtujitve in štacij (usode in vzorci obnašanja) v tezni drami;
Portreti iz novejše madžarske književnosti	– oblikovanje in značilnosti literarnega življenja (revije, trije »T«, zamejska književnost);
József Attila: <i>Tiszta szívvel</i>	– portret pesnika. Elementi interpretacije besedila: generacijska pesem, motivi (pomanjkanje, zanikanje, čistost), vpliv pesmi, nasprotje med vsebino in obliko;
<i>Óda</i>	– interpretacijske elemente besedila: oda, sinteza, miselne enote, motivi, biološka vizija;
<i>A Dunánál</i>	– interpretacijske elemente besedila: oda, pesem kot program, Donava kot motiv, vzporejanje časa in vrednot, usoda posameznika in skupnosti.

Vsebine, besedila	Cilji
	Kandidat predstavi
Radnóti Miklós: <i>Hetedik ecloga</i>	– portret pesnika. Interpretacijski elementi besedila: ekloga, navidezna monološkost, vzporejanje različnih časov in vrednot;
<i>Á la recherche ...</i>	– interpretacijske elemente besedila: interpretacija naslova, refleksija;
Pilinszky János: <i>Apokrif</i> ali	– portret pesnika. Interpretacijski elementi besedila: apokrif, vizija o koncu sveta, »tarnanje« pesnika in tragičnost bivanja;
Nagy László: <i>Ki viszi át a szerelmet</i>	– portret pesnika. Interpretacijski elementi besedila: ars poetica, tradicija prerokov, eksistencialistični občutek pomanjkanja in reševanje vrednot;
Németh László: <i>Iszony</i> ali	– interpretacijske elemente besedila: jaz-roman, analitični roman, način pripovedništva, čas dogajanja, vzroki tragedije in tipi človeka;
Örkény István: <i>Tóték</i>	– interpretacijske elemente besedila: kratki roman, čas dogajanja, prepletanje realnega in grotesknega, groteska, deformacija, vzorci človeškega obnašanja (hlapčevstvo – odpoved lastnemu jazu, beg, čakanje, upor);
Márai Sándor: <i>Egy polgár vallomásai</i> ali	– portret pisatelja. Interpretacijski elementi besedila: izpoved, avtobiografija, meščan, ohranitev in varovanje humanizma; način pripovedništva, krizni roman, pomembnejše točke dogajanja in vzorci človeškega obnašanja;
Sveče so dogorele	
Kertész Imre: <i>Brezusodnost</i> ali	– interpretacijske elemente besedila: književnost holokavsta, način pripovedništva in slog, avtobiografija in fikcija, glavni junak in odvzem usodnih možnosti;
Esterházy Péter: <i>A szív segédigéi</i>	– interpretacijske elemente besedila: postmodernizem, tipografija, intertekstualnost in poetična igra;
Zamejska madžarska književnost	– en portret ali prekmursko madžarsko književnost;
Popularna književnost	– zvrsti popularne književnosti, povezanost književnosti s filmom in televizijo.

4.3 Tematski sklop iz književnosti, izbor književnih besedil in seznam gesel za jezikovne naloge

► Pisni izpit

DPK SM za madžarščino kot materni jezik razpiše za zaključni letnik tematski sklop iz književnosti, kar je podlaga za šolski esej. V razpisu so navedeni tudi viri in strokovna literatura. Književna dela so lahko tudi besedila, ki niso predpisana z učnim načrtom. Predpisani tematski sklop iz književnosti je podlaga za razpravljalni in razlagalni/interpretativni šolski esej. Tematski sklop se za zaključni letnik objavi pred začetkom šolskega leta, in sicer v skladu s *Koledarjem splošne mature*, na spletni strani Državnega izpitnega centra (www.ric.si).

► Ustni izpit

Izbor književnih besedil in seznam gesel za jezikovna vprašanja se za zaključni letnik objavita pred začetkom šolskega leta, in sicer v skladu s *Koledarjem splošne mature*, na spletni strani Državnega izpitnega centra (www.ric.si).

5 PRIMERI NALOG ZA PISNI IZPIT

5.1 Šolski esej

MELLÉKLET

Figyelmesen olvassa el a szövegrészletet!

Emerencnek legtöbbször az az arca néz felém az Időből, amikor egyszer minden indulat nélküli hangon megkérdezte, nem untam-e még meg, hogy állandóan körötte ajánlkozom, és csak nézek rá ábrándosan, mintha megkérte volna a kezemet. Mit óhajtok tulajdonképpen: barátkozni vele, vagy becézni őt, mint egy rokont? »Magának más fogalmai vannak mindenről, mint nekem, magát megtanították ezer mindenre, mégse veszi észre, amire figyelnie kellene. Nem látja, hogy rám hiába villog, nekem senki se kell, aki nem tökéletesen az enyém? Maga mindenkit berakna egy dobozba, aztán mikor ki kell, azt veszi elő (...). Ha egyszer nem leszek, majd nézzen ki olykor a temetőbe, az elég, ha nem vállaltam azt az embert barátnak, mert férjnek óhajtottam, maga se játssza itt nekem azt, hogy maga az én meg nem született gyermekem. Én ajánlottam valamit, maga elfogadta, ahhoz, hogy megkapja azt a pár holmit, joga van, mert elvultunk egymással, ha néha ránk is jött a veszekedés. Majd kap valamit, nem is akármit, ha nem leszek, ez legyen elég, és azt se feledje, hogy beengedtem oda, ahova senkit. Ennél többet nem tudok felajánlani, mert bennem több nincsen. Mit kívánna még? Főzök, mosok, takarítok, felneveltem magának Violát, nem vagyok én sem a halott anyja, sem a dajkája, sem a kispajtása. Hagyjon engem békében.«

Voltaképpen igaza volt, csak nem esett jól mégsem. Annyi szívességet, amennyit kért, hogy holta után feloszlassam az állatkertjét, megtettem volna bárkinek, szívből reméltem, mire erre sor kerülne, apad vagy teljesen feloszlik a menaszéria, csak nem lesz olyan örült, hogy újabb állatokat fogadjon be, ez a kilenc is iszonyú. Igazán nem volt könnyű, csak éppen nem változtathattam rajta: tudomásul kellett vennem, kapcsolatunkat ő szabályozza, s a termosztát, amit beállít, takarékos és racionális. (...)

Ahogy az évek szálltak, így és ilyenné csontosodott a kapcsolatunk, Emerenc addig a határig tartozott hozzánk, ameddig ő megengedte, engem is változatlanul kinn fogadott az előtérben, akár más idegent, és soha többé nem engedett be a lakásába. Egyéb szokásain se változtatott, vállalt munkáit mind ellátta továbbra is, s bár láthatólag nem végezte már olyan frissen, a hóseprést se hagyta abba. Néha megpróbáltam kitalálni, mennyi lehet a reális vagyona, s gyanakodtam, Józsi öcsém fia az összegyűjtendő famíliának immár egy öröklakásos társasházat is építtethet a kripta mellé. Emerenc differenciáltan jutalmazott bennünket: az alezredest nagyra becsülte, Viola megkapta a szívét, a férjem kifogástalan munkáját – ő még méltányolta is, hogy Emerenc visszafogott magatartása megfelelő korlátok között tartja vidéki, barátkozó hajlamomat –, engem élete eljövendő, döntő percének végrehajtandó feladatával bízott meg, s az igényt hagyta rám, ne gép lengesse a műben a gallyakat, technika, hanem valódi szenvedély – ez sok volt, Emerenc legfontosabb adománya, mégis kevésnek éreztem, mást is kívántam, szerettem volna például néha átölelni, mint anyámat valamikor, elmondani neki olyan dolgokat, mint senki másnak, olyasmit, amit anyám sem az eszével vagy műveltségével értett meg, hanem szeretete szenzorai közvetítették. De úgy mindenestül már nem kellettem neki, legalábbis azt hittem, nem kellek. Rég nyoma se volt már se neki, se valamikori otthonának, mikor egyszer az ezermesterné a nyakamba borult, látta a karomon a lemetszett kerti virágot, tudta, indulok a temetőbe. »Maga volt neki a szeme fénye, a lánya – mondta az ezermesterné –, kérdezzen meg bárkit a környéken, úgy hívta magát: a lány. Mit gondolt, kiről beszélt unos-untalan, mikor pihenni mégiscsak leült szegény? Magáról. De maga csak azt látta, hogy elcsalta meg eltiltotta a kutyát, azt már nem vette észre, hogy magának meg ő lett Violává.«

*Szabó Magda: Az ajtó (részlet)
Európa Könyvkiadó, 2004. 166–170.*

Az alábbi két esszé közül válasszon egyet, majd választását jelölje x-szel a táblázatban!

A) "Szeressétek egymást!" (Jn, 13, 34)

(Értekező iskolai irodalmi esszé Szabó Magda Az ajtó és John Steinbeck Egerek és emberek című regénye alapján)

Szemponatok:

- Ismertesse a két regény témáját, valamint összehasonlíthatóságuk alapját!
- Mutassa be Emerenc és Lennie közös tulajdonságait! Vizsgálja meg legfontosabb emberi kapcsolataikat! Elemezze a hozzájuk legközelebb állók szerepét sorsuk fordulópontján!
- Fejtse ki, Ön szerint mennyire tudott megfelelni az író és George a szeretet parancsának! Foglалjon állást sorsdöntő tetteikkel kapcsolatban!

B) "...minél több embert ereszték magamhoz közel, annál számosabb csatornán áradhat felém a veszély." (Szabó Magda)

(Elemző-értékelő iskolai irodalmi esszé Szabó Magda Az ajtó című regényének részlete alapján)

Szemponatok:

- Ismertesse a szövegrészlet témáját és elbeszélésmódját!
- Vizsgálja meg a szövegrészlet alapján a házvezetőnő két meglátását, értelmezze az író három fontosabb felismerését!
- Foglалjon állást a szövegrész zárógondolatának igazságtartalmában! Értelmezze a dolgozattit, majd ennek tükrében fejtse ki véleményét a szereplők kapcsolatának kölcsönösségéről!

A szempontok sorrendjét nem kötelező betartani.

Ügyeljen a dolgozat szerkezetére, valamint a stilisztikai és a nyelvi megformálásra!

Megoldás és pontozás

A) Az értekező iskolai irodalmi esszé értékelésének szempontjai

A dolgozat címe: "Szeressétek egymást!" (János 13, 34)

A jelölt a dolgozatban a szempontoknak megfelelően megpróbálja elvégezni az alábbiakban leírtakat. A lehetséges tartalmi elemek feltüntetése nem jelenti azt, hogy valamennyinek szerepelnie kell a jelölt dolgozatában, és az ezektől eltérő minden jó megoldás is értékelendő.

Ismerteti a két regény témáját: 3 pont (**ismeret és megértés**).

0 pont: Nem, illetve rosszul ismerteti a regények témáját.

1 pont: Hiányosan, illetve csak részben jól ismerteti a regények témáját.

2 pont: Jól, de kevésbé lényegre törően ismerteti a regények témáját.

3 pont: Lényegre törően és pontosan ismerteti a regények témáját.

Pl.: Szabó Magda önéletrajzi ihletésű regénye két, szigorú elvek szerint élő asszony, az író, Magda és házvezetőnője, Emerenc egymásra találásának és elvesztésének története. Emerenc mindebbe belehal, az író pedig lelkiismeret-furdalását hordozza, mígnem kiírja magából a vívódásait. Az Egerek és emberek az amerikai Dél otthonlan idénymunkásainak világában mutatja be egy nagy erejű szellemi fogyatékos és társa küszködését, egymásrautaltságát és sorsszerű végzetét. Steinbeck azt ábrázolja, hogyan lehet megmaradni a sivár, embertelen környezet ellenére is embernek
Vagy ugyanez másképpen megfogalmazva. A pontszám a kifejtettség mértékével arányosan adható meg.

Ismerteti az összehasonlíthatóság alapját: 3 pont (**ismeret és megértés**).

0 pont: Nem, illetve rosszul ismerteti az összehasonlíthatóság alapját.

1 pont: Felszínesen, illetve csak részben jól ismerteti az összehasonlíthatóság alapját.

2 pont: Jól, de kevésbé lényegre törően ismerteti az összehasonlíthatóság alapját.

3 pont: Lényegre törően és pontosan ismerteti az összehasonlíthatóság alapját.

Pl.: Párhuzamba állítható Emerenc és Lennie végzetes pusztulása, valamint a hozzá vezető úton a következők: mindketten sérültek, ennek következtében kiszolgáltatottak, Emerenc lelkileg, Lennie szellemileg; másságuk mindkettőjüket elszigeteli, magányosak, mindketten védtelen állatok gondozásával, dédelgetésével

oldják magányukat, pótolják szeretetigényüket; egyikük környezete sem tudja megvédeni őket a pusztulástól: mindkettőjüket pártfogójuk "öli meg", iszonyú lelki szenvedést okozva ezzel önmaguknak.

Vagy ugyanez másképpen megfogalmazva. A pontszám a kifejtettség mértékével arányosan adható meg.

Bemutatja Emerenc és Lennie közös tulajdonságait: 3 pont (**alkalmazás és elemzés**).

0 pont: Nem, illetve rosszul mutatja be a szereplők közös tulajdonságait.

1 pont: Felszínesen, illetve csak részben jól mutatja be a szereplők közös tulajdonságait.

2 pont: Jól, de kevésbé lényegre törően mutatja be a szereplők közös tulajdonságait.

3 pont: Jól, teljességre törekedve mutatja be a szereplők közös tulajdonságait.

Pl.: Mindketten jó emberek, ugyanakkor torz személyiségek is. A rendkívül bölcs Emerenc lelke a sorscsapások következtében sérült, míg Lennie születésénél fogva együgyű. Munkabírásuk szinte emberfeletti. Mindketten szeretik az állatokat, hiszen azok oldják magányukat, és kielégítik szeretetihányukat. Mindketten ragaszkodva szeretnek: Emerenc az írónőt, Lennie George-ot.

Megvizsgálja Emerenc és Lennie legfontosabb emberi kapcsolatát: 6 pont (**alkalmazás és elemzés**).

Egy-egy kapcsolat vizsgálata 3-3 pont.

0 pont: Nem, illetve rosszul vizsgálja meg a szereplő legfontosabb emberi kapcsolatát.

1 pont: Felszínesen, ill. csak részben jól vizsgálja meg a szereplő legfontosabb emberi kapcsolatát.

2 pont: Jól, de kevésbé árnyaltan vizsgálja meg a szereplő legfontosabb emberi kapcsolatát.

3 pont: Teljességre törekedve, árnyaltan vizsgálja meg a szereplő legfontosabb emberi kapcsolatát.

Pl.: Emerenchez az írónő áll legközelebb, akinek húsz éven át, élete végéig a házvezetőnője lesz.

Kapcsolatukban titkoltan benne rejtett az anya-lány viszony is: háztartási alkalmazotti szerepét meghaladóan lép be az írónő életébe, valójában "meg nem született" gyermekének tekinti őt. Ismerősei előtt a lánygyermekre vonatkozó korabeli szóval utal munkaadójára: "a lány". Amikor bevezeti az írónőt életének titkaiba (lakásába), jelzi, feltárta szívét, és magányát is meg akarja osztani vele.

Vagy ugyanez másképpen megfogalmazva. A pontszám az elemzés mélységével arányosan adható meg.

Pl.: A Lennie-George kapcsolatot bevallottan és mélyebben jellemzi a felnőtt-gyermek viszony, Lennie szellemi elmaradottsága miatt. George gondoskodik Lennie-ről, irányítja őt, és felelősséget vállal érte. Lennie, amennyire tud, teljes hálával és engedelmisséggel kötődik George-hoz, mert megtapasztalta és tudja, hogy George nem hagyja el, törődik vele, megvédi őt saját tudatlanságával és ösztönerőivel szemben is (pl. esete a vörösruhás lánnyal). George tehát – bár Lennie tudatlanságával és néha engedetlenségével veszélybe sodorja mindkettőjüket – lelkiismeretbeli feladatának tekinti, hogy vigyázzon e gyermek-férfire, aki egy kissé oldja az ő magányát is.

Vagy ugyanez másképpen megfogalmazva. A pontszám az elemzés mélységével arányosan adható meg.

Elemzi a szereplőkhöz legközelebb álló ember szerepét sorsuk fordulópontján: 6 pont.

Egy-egy elemzés 3-3 pont.

0 pont: Nem, illetve rosszul elemzi a szereplőkhöz legközelebb álló szerepét.

1 pont: Felszínesen, illetve csak részben jól elemzi a szereplőkhöz legközelebb álló szerepét.

2 pont: Jól, de kevésbé árnyaltan elemzi a szereplőkhöz legközelebb álló szerepét.

3 pont: Árnyaltan, teljességre törekedve elemzi a szereplőkhöz legközelebb álló szerepét.

Pl.: Sorsa fordulópontján, betegágyán Emerenc úgy látja, hogy az írónő odaadó szeretetének gátja művészi sikereinek elsőbbsége: az időssé válságos állapota ellenére elutazik Athénba, majd kegyesen azt hazudja, hogy a macskákat ellátta, lakását kitakarította. Az írónő később kénytelen felfedni az igazságot (a lakás fertőtlenítése), ekkor a nemrég még meghatódott öregasszony lelkierője elapad, zavarodottságában haza akar menni, de végez vele a szívembólia.

Vagy ugyanez másképpen megfogalmazva. A pontszám az elemzés mélységével arányosan adható meg.

Pl.: George szerepe Lennie sorsának két fordulópontján is meghatározó. Amikor rádöbben arra, hogy visszaélt Lennie együgyűségével, őszintén megszerette, és teljes egészében el tudta fogadni őt, mindenütt védelmére kelt. Lennie sorsának második, végzetes fordulópontja: rémületében halálra szorítja Curly feleségét, ekkor George – a »gyilkolás«
vadját is vállalva – nem tehet mást, mint megmenti őt Curlyék brutális bosszújától.

Vagy ugyanez másképpen megfogalmazva. A pontszám az elemzés mélységével arányosan adható meg.

Kifejti véleményét arról, mennyire tudtak megfelelni a szereplők a szeretet parancsának: 6 pont. Egy-egy vélemény kifejtése 3-3 pont (**szintézis és értékelés**).

0 pont: Nem fejt ki véleményét.

1 pont: Felszínesen fogalmazza meg véleményét.

2 pont: Jól, de kevésbé meggyőzően fejt ki véleményét.

3 pont: Teljességre törekedve, meggyőzően fejt ki véleményét.

A jelölt véleményét, illetve meglátását akkor is tiszteltetben kell tartani, ha az értékelő tanár nem ért egyet vele. A pontszám a kifejtettség mértékével arányosan adható meg.

Állást foglal a szereplők sorsdöntő tetteivel kapcsolatban: 3 pont (**szintézis és értékelés**).

0 pont: Nem foglal állást a kérdésben.

1 pont: Felszínesen fogalmazza meg állásfoglalását.

2 pont: Jól, de kevésbé meggyőzően fogalmazza meg állásfoglalását.

3 pont: Teljességre törekedve, meggyőzően fogalmazza meg állásfoglalását.

A jelölt véleményét, illetve meglátását akkor is tiszteletben kell tartani, ha az értékelő tanár nem ért egyet vele. A pontszám a kifejtettség mértékével arányosan adható meg.

B) Az elemző-értékelő iskolai irodalmi esszé értékelésének szempontjai

A dolgozat címe: "...minél több embert ereszték magamhoz közel, annál számosabb csatornán áradhat felém a veszély. " (Szabó Magda)

A jelölt a dolgozatban a szempontoknak megfelelően próbálja elvégezni a leírtakat. A lehetséges tartalmi elemek feltüntetése nem jelenti azt, hogy valamennyinek szerepelnie kell a jelölt dolgozatában, és az ezektől eltérő minden jó megoldás is értékelendő.

Ismerteti a szövegrészlet témáját: 3 pont **(ismeret és megértés).**

0 pont: Nem, illetve rosszul ismerteti a szövegrészlet témáját.

1 pont: Hiányosan, illetve csak részben jól ismerteti a szövegrészlet témáját.

2 pont: Jól, de kevésbé lényegre törően ismerteti a szövegrészlet témáját.

3 pont: Lényegre törően és pontosan ismerteti a szövegrészlet témáját.

Pl.: A szövegrészletben Magda, a regénybeli író nő visszatekint házvezetőnőjével, Emerencsel való kapcsolatára, elemzi kettejük viszonyát, valamint a házvezetőnőnek másokhoz való viszonyulását.

Vagy ugyanez másképpen megfogalmazva. A pontszám a kifejtettség mértékével arányosan adható meg.

Ismerteti a szövegrészlet elbeszélésmódját: 3 pont **(ismeret és megértés).**

0 pont: Nem, illetve rosszul ismerteti az elbeszélésmódot.

1 pont: Hiányosan, illetve csak részben jól ismerteti az elbeszélésmódot.

2 pont: Jól, de kevésbé lényegre törően ismerteti az elbeszélésmódot.

3 pont: Pontosán, lényegre törően ismerteti az elbeszélésmódot.

Pl.: A szemelvény elbeszélője az író nő képzeletbeli beszédtársának Emerencsel való kapcsolatát egyes szám első személyben elemzi és értelmezi, a beszélt nyelv fordulatait alkalmazva. Az önelemzés és a belső vívódás ábrázolása során nem alkalmaz párbeszédet, ám az író nő a szemelvény első részében hosszán idézi házvezetőnője okfejtését, a zárógondolatban pedig az ezermesterné szavait idézve megerősíti önmarcangolásának megalapozottságát.

Vagy ugyanez másképpen. A pontszám az ismertetés kifejtettségével arányosan adható meg.

Megvizsgálja a házvezetőnő meglátásait: 6 pont. **(alkalmazás és elemzés).**

Egy-egy meglátás elemzése/értelmezése 3-3 pont.

0 pont: Nem, illetve rosszul vizsgálja meg a házvezetőnő meglátását.

1 pont: Felszínesen, illetve csak részben jól vizsgálja meg a házvezetőnő meglátását.

2 pont: Jól, de kevésbé árnyaltan vizsgálja meg a házvezetőnő meglátását.

3 pont: Árnyaltan, teljességre törekedve vizsgálja meg a házvezetőnő meglátását.

Pl.: Emerenc nagyon szigorúan és határozottan kijelöli az író nővel való kapcsolatának határait. Kifejti, hogy kettejük között óriási a különbség, és az író nő műveltsége ellenére sem látja meg a lényegét: *...nekem senki se kell, aki nem tökéletesen az enyém*, és állásfoglalását azzal erősíti meg, hogy a szeretett férfiről is lemondott, mert az csak barát, nem feleségnek akarta őt. Az író nőnek felrója, emberi kapcsolataiban az érdek vezeti: *Maga mindenkit berakna egy dobozba, aztán mikor ki kell, azt veszi elő...*

Vagy ugyanez másképpen megfogalmazva. A pontszám a bemutatás kifejtettségével arányosan adható meg.

Pl.: Emerenc kifejti: a hosszú évek során a viszályok ellenére is jól elváltak egymással; az író nőnek nem szabad megfélemlenie arról, hogy mindenki közül őt engedte magához legközelebb, amikor – beengedve őt a szobába – feltárta előtte legféltebb titkát. Ugyanakkor határozottan figyelmezteti és emlékezteti is: *ne játssza itt nekem azt, hogy maga az én meg nem született gyermekem. Én ajánlottam valamit, maga elfogadta... Ennél többet nem tudok felajánlani, mert bennem több nincs.* Felszólítja, tartsa tiszteletben akaratát: *Hagyjon engem békében.* *Vagy ugyanez másképpen megfogalmazva, legalább két gondolatkör vizsgálata alapján. A pontszám a kifejtettség mértékével arányosan adható meg.*

Értelmezi az író nő három fontosabb felismerését: 9 pont **(alkalmazás és elemzés).**

Egy-egy felismerés értelmezése 3-3 pont.

0 pont: Nem, illetve rosszul értelmezi az író nő felismerését.

1 pont: Felszínesen, illetve csak részben jól értelmezi az író nő felismerését.

2 pont: Jól, de kevésbé lényegre törően értelmezi az író nő felismerését.

3 pont: Árnyaltan, teljességre törekedve értelmezi az író nő felismerését.

Pl.: Az író nő felismerte: Emerencnek voltaképpen igaza volt kettejük kapcsolatát illetően, de őt az általa kijelölt határok zavarták: rosszul esett neki, hogy nem engedte őt közelebb magához, hogy hozzá is úgy viszonyult, mint másokhoz. Nehezen vette tudomásul, hogy kapcsolatukat ő szabályozza, s a termosztát, amit beállít, takarékos és racionális. Némi sértődöttséggel csak azt érezte, hogy Emerenc kizárja őt a világából. Nem értette meg, milyen sokat jelent, hogy holta után a macskák sorsát rá bízta, nem másra.

Pl.: Emerenc mindenkivel távolságtartó volt, és még a hozzá közel állókhöz is *differentiáltan* viszonyult: az *alezredest nagyra becsülte, Viola megkapta a szívét, a férjem kifogástalan munkáját, ...engem élete eljövendő, döntő percének végrehajtandó feladatával bízott meg*. A jelentéktelennek tűnő kérésen kívül, miszerint gondoskodjék a macskákról, Emerenc a művész követendő útját kijelölve súlyos terhet rótt az írónőre: *...ne gép lengesse a műben a gallyakat, technika, hanem valódi szenvedély*. Ez volt Emerenc legfontosabb adománya, de az írónő akkor ezt nem ismerte fel.

Pl.: Az írónő most már belátja, Emerenc a tőle telhető legtöbbet adta neki, de ő akkor mást is várt tőle. Szerette volna, hogy bizalmas, egyfajta anya-lány kapcsolat is legyen köztük, szerette volna ekképpen is kimutatni iránta érzett szeretetét: *...szerettem volna például néha átölelni, mint anyámat valamikor, elmondani neki olyan dolgokat, mint senki másnak, olyasmit, amit anyám sem az eszével vagy műveltségével értett meg, hanem szeretete szenzorai közvetítették*. Nem vette észre, hogy Emerenc mindenek ellenére lányaként szerette őt, és úgy érezte: *...úgy mindenestül már nem kellett nekik, legalábbis azt hittem, nem kellek*.
Vagy ugyanez másképpen megfogalmazva. A pontszám az értelmezés kifejtettségével arányosan adható meg.

Állást foglal a szövegrész zárógondolatának igazságtartalmának kérdésében: 3 pont **(szintézis és értékelés)**.

0 pont: Nem foglal állást a kérdésben.

1 pont: Felszínesen fogalmazza meg állásfoglalását.

2 pont: Jól, de kevésbé meggyőzően fogalmazza meg állásfoglalását.

3 pont: Teljességre törekedve, meggyőzően fogalmazza meg állásfoglalását.

A jelölt véleményét, illetve meglátását akkor is tiszteletben kell tartani, ha az értékelő tanár nem ért egyet vele. A pontszám a kifejtettség mértékével arányosan adható meg.

Értelmezi a dolgozattitelt: 3 pont **(szintézis és értékelés)**.

0 pont: Nem, illetve rosszul értelmezi a dolgozattitelt.

1 pont: Felszínesen, illetve csak részben jól értelmezi a dolgozattitelt.

2 pont: Jól, de kevésbé lényegre törően értelmezi a dolgozattitelt.

3 pont: Árnnyaltan, teljességre törekedve értelmezi a dolgozattitelt.

Pl.: Emerenc mindenkit elveszített, akit valaha is szeretett. A sorscsapások következtében zárkózóttá vált, többé már nem akart szenvedni, ezért szeretni sem. A magányt, a kóbor macskák társaságát és a rászorultak megsegítését választotta: most már csak így akart szeretni élete végéig. Azonban az írónő áttörte Emerenc felépített magányfalát, így most ő válik a szenvedés és a csalódás újabb veszélyforrásává.

Vagy más megfelelő. A pontszám a kifejtettség mértékével arányosan adható meg.

Kifejti véleményét a szereplők kapcsolatának kölcsönösségéről: 3 pont **(szintézis és értékelés)**.

0 pont: Nem fejt ki véleményét a kérdéstről.

1 pont: Felszínesen fejt ki véleményét a kérdéstről.

2 pont: Jól, de kevésbé meggyőzően fejt ki véleményét a kérdéstről.

3 pont: Árnnyaltan, teljességre törekedve fejt ki véleményét a kérdéstről.

A jelölt véleményét, illetve meglátását akkor is tiszteletben kell tartani, ha az értékelő tanár nem ért egyet vele. A pontszám a kifejtettség mértékével arányosan adható meg.

Megjegyzés:

- Két tárgyi tévedésért levonunk 1 pontot.
- A szerkezetre, a nyelvhelyességre és a helyesírásra az érettségi követelményrendszer kritériumai alapján.
- Legfeljebb 20 pont adható.
- A feladatlap szempontjai a dolgozat szerkezetének egy lehetséges változatát jelentik, a jelöltnek nem feltétlenül szükséges a sorrendet követnie.

5.2 Razčlemba neumetnostnega besedila

Izpitna pola 2 lahko vsebuje poleg navedenih tudi druge tipe nalog.

MELLÉKLET

Élő irodalom, nem érinthetetlen szövegek

Arany Mihály

2009. június 12., péntek

(1.) A könyvhét keddi vendége volt Lackfi János, író, költő, műfordító, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem tanára, számos más munkája mellett ezidáig hét gyermekkönyv szerzője. A könyvhéten Vörös Istvánnal közösen írt *Apám kakasa* című kötetét mutatta be. Erről, valamint a könyvekről és az irodalomról is faggattuk Lackfi Jánost.

(2.) – Itt vagyunk az *Apám kakasa* című könyvének könyvheti bemutatóján, és a Somogyi-könyvtár gyerekkönyvtárából érkezett ide. Hogyan fogadták a gyerekek az új verseskötetet?

– Nagyon jó volt a hangulat. Először is vidéken, Szeged környékén kezdtük a kötet bemutatását, Zákányszéken két osztály, összesen mintegy hatvan harmadik–negyedik osztályos gyerek, Balástyán pedig közel 150 érdeklődő kiskamasz, ötödik–hatodik–hetedik osztályosok gyűltek össze az iskola tornatermében. Szegeden pedig második, harmadik és negyedik osztályosokból 120 gyermekkel találkozhattunk.

(3.) – Vörös Istvánnal közösen írt új kötetükben klasszikus magyar gyermekversek átírt változatait publikálták. Hogyan ragadhatjuk meg pontosan ezeknek a versikéknek a műfaját?

– *Gálvölgyi János*, aki Budapesten bemutatta a könyvet, úgy fogalmazott, hogy ezek paródiák, és tulajdonképpen igaza is van, hiszen ő ilyen szemmel nézi a kötetet. De nem mindegyik átíratunk "ádázul humoros", viszont valóban vannak kifejezetten ilyen, a humorra és a komikumra épülő darabok.

(4.) – Mi adta a kötethez az ötletet?

– Van az emberben egyfajta "zizegés", a fejben ott dolgoznak a régi sorok, amiket talán még óvodában, vagy otthon hallottunk, hogy "*Háp, háp, háp, jönnek a kacsák...*", vagy "*Bóbita, bóbita táncol*" – ezek ott élnek az ember belső dobozában, és egészen váratlanul tudnak felbukkanni. Ezekre a "belső dünyögőkre" akartunk mi új változatokat kínálni. Jártam olyan helyen is vidéken, ahol már nem voltak meg az eredeti versek. Ilyen módon egyfajta olyan missziót is betölthet ez a kötet, amire nem is gondoltunk, hogy esetleg magukat a klasszikus gyerekverseket – *Petőfi, Arany, Babits, József Attila* egyes költeményeit – ezek csempészhetik be a mai gyerekek polcára. Ha ilyen küldetést teljesíthetünk, az egy külön öröm.

(5.) – Itt vagyunk a könyvhéten, ami mindig alkalom arra is, hogy elgondolkodjunk az olvasás és a könyvek sokat hangoztatott térvészteséről. Mit gondol, az irodalom szerepének csökkenése mire vezethető vissza?

– Nekem van egy keresetlen véleményem arról, hogy miért tanítjuk rosszul az irodalmat általában – és itt most nem a létező jó és küldetéstudatos tanárokról beszélek, akik mindezek ellenére átmentik az irodalmat. Nagyon sok irodalomkönyvünk egészen hibás szemléleten alapul, nevezetesen azon, hogy a diák nem más, mint egy még teljesen ki nem fejlődött irodalomtörténész, akinek még bizonyos szervei ugyan hiányoznak, de majd kinőnek. Addig is mindenesetre megtanítjuk neki lebutítva azt a csontvázat, amire majd a pompázatos építményt rárakhatja.

(6.) – Pedig nem mindenki szeretne irodalmár lenni.

– Így van, ehhez a szemlélethez képest, mint gyakori kérdéseimből kiderül, elenyésző azok száma, akik valóban bölcsésznek készülnek. A többi fiatal nagy százalékát sikerül teljesen elveszíteni az irodalom számára, holott az irodalomnak nemcsak arra van szüksége, hogy egymás között öt ember

Lackfi János költő, író, műfordító, tanár, Nyugat-kutató, fotós. Első publikációja még diák korában, 1987-ben jelent meg. Az ELTE BTK magyar–francia szakán szerzett diplomát, majd az ELTE Magyar Irodalomtörténeti Tanszékén doktorált. 1999 óta a Nagyvilág című folyóirat, 2000-től a Dokk.hu internetes folyóirat szerkesztője, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Francia Tanszékének adjunktusa (1996-tól), a Kreatív Írás Program egyik vezető oktatója Vörös István mellett. Hét verseskötet, két kisregény, egy regény, húsz műfordításkötet, hét gyermekkönyv szerzője.

kicserélje a gondolatait. Kell az irodalomnak a közönség, és azt gondolom, hogy ez a közönség valójában létezik, és az internet, amit szeretünk annyit szidni, nagyon sok olvasót szerez az irodalomnak, ha az irodalom hozzáférhető, érthető, fogyasztható formában elérhető a neten.

- (7.) – **Őn a saját honlapján számos versét közzé szokta tenni, az Apám kakasából is olvasható ízelítő.**
– A honlapomon az én írásaimnak havi hétezer olvasója van. Amikor ma 1000–1500, vagy 2–3000 példányban jelennek meg maximum verseskötetek, akkor azt gondolom, hogy ez nem egy rossz arány. Sokszor szeretünk inkább sírni a tettek helyett, és azt gondolom, hogy az irodalom tettei közé tartozik talán az is, hogy az ember valamilyen módon előadja azt: kicsit irodalmi "stand up comedy"-szerűen, ha ért hozzá, tudja és kedve van hozzá, hiszen ez nem kényszer.
- (8.) – **És önnek van kedve.**
– Nekem van kedvem, és szeretem is csinálni: ezek után a diákok már egészen máshogy nyúlnak a könyvhöz, amelyből már kilépett egy élő ember. 10–15 helyen voltam már választható érettségi tétel, és ilyen helyeken is tartottam előadást: ilyenkor a közönség részéről az a felháborító tapasztalat, hogy az irodalom él és visszabeszél.
- (9.) – **Ezt akarja mondani az Apám kakasa is?**
– A könyvheti könyvünkkel is azt akartuk megmutatni, hogy az irodalom él és beszél, gyúrható és továbbalakítható. Az lenne a legjobb, ha mindenki kialakítaná a saját "anyja tyúkját" és a saját bóbítóját, nem pedig szakrális szövegnek tekintve leborulnánk előtte, és koszorút dobnánk rá: "nem lehet közöd hozzá, gyerek, ha hozzáérsz, letöröm a kezéd szarát..." Ez olyan, mintha egy agyagzó szakkörben tilos lenne hozzányúlni az agyaghoz, legfeljebb telepatikus ráhatásokkal. Nem szabad: nagyon át kellene alakítani ilyen "kézműves szemszögből" is az irodalmat, és akkor azt hiszem, többen éreznék kedvet, ahhoz hogy – ha nem is feltétlenül írjanak, de – olvassanak verseket.

5.2.1 Naloge zaprtega tipa

► Naloga izbirnega tipa

Karikázza be, hogyan keletkezett az aláhúzott szó!

... hogy elgondolkodjunk az olvasás és a könyvek sokat hangoztatott tévesztéséről.

- A képzéssel
- B idegen nyelvből való átvétellel
- C összetétellel
- D rövidítéssel

(1 pont)

Megoldás és pontozás

A

A helyes megoldásért 1 pont jár.

► Naloga alternativne izbire

Jelölje a megfelelő betű bekarikázásával, hogy a következő állítások a költő álláspontja szerint igazak (I) vagy hamisak (H)!

- Az Apám kakasa kötet egyik küldetése, hogy a gyermekek megismerjék a klasszikus gyermekverseket. I / H
- Azért szeretik kevesen az irodalmat, mert az iskolában elsősorban irodalomtörténetet tanítanak. I / H
- Az internet csak csökkentheti az irodalom iránti érdeklődést. I / H
- Az író kizárólagos feladata az írás, az irodalom népszerűsítése nem tartozik rá. I / H

(4 pont)

Megoldás és pontozás

I, I, H, H

Minden helyes megoldás 1 pont.

► Naloga dopolnjevanja

Egészítse ki megfelelően az alábbi mondatokat a megadott idegen szavakkal! Ha kell, toldalékolja is a szavakat!

paródia, humor, komikum

Kevés embernek van igazán jó _____

Varró Dániel nagyon sok verse Petőfi- _____

Az igazi vígjáték teli van _____

(3 pont)

Megoldás és pontozás:

humora, paródia, komikummal
Minden helyes megoldás 1 pont.

► Naloga povezovanja

Milyen mondatok az alábbiak? Írja a mondatok előtti vonalra a megfelelő válasz betűjelét! (Egy betűt akár többször is beírhat.)

_____ A könyvhét keddi vendége volt Lackfi János, író, költő, műfordító, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem tanára.

_____ Nekem van egy keresetlen véleményem arról, hogy miért tanítjuk rosszul az irodalmat.

_____ Szegeden pedig második, harmadik és negyedik osztályosokból 120 gyermekkel találkozhattunk.

_____ Nekem van kedvem, és szeretem is csinálni.

- A egyszerű mondat
- B kapcsolatos mellérendelés
- C okhatározói mellékmondatú alárendelés
- D magyarázó mellérendelés
- E állandó határozói mellékmondatú alárendelés

(4 pont)

Megoldás és pontozás

A, E, A, B
Minden helyes megoldás 1 pont.

► Naloga razvrščanja

Számozással 1-től 4-ig jelölje, milyen sorrendben követik egymást a felsorolt témák a szövegben!

_____ az Apám kakasa versei születésének okai

_____ az Apám kakasa verseinek műfaja

_____ az irodalomtanítás kudarcának okai

_____ az Apám kakasa vidéki bemutatói

(2 pont)

Megoldás és pontozás

3., 2., 4., 1.
Teljes egészében jó válasz: 2 pont; 1 hibával 1 pont.

► Naloga popravljajna

Javítsa ki az alábbi mondat helyesírási hibáit!

Márciusban Lendvára látogat Lackfi János és a könyvtárban találkozik a közép iskolás diákokkal is.

(2 pont)

Megoldás és pontozás

Márciusban Lendvára látogat Lackfi János, és a könyvtárban találkozik a középiskolás diákokkal is.

Minden helyes hibajavítás 1 pont, összesen 2 pont. Minden hibás javításért 1 pontot levonunk a nulláig.

► Naloga s kratkimi odgovori

Ki az a személy, akivel a költő két "munkában" is együttműködött? Írja a teljes nevét a vonalra!

(1 pont)

Megoldás és pontozás

Vörös István

A helyes válasz 1 pont.

5.2.2 Naloge polodprtega tipa

► Naloga z daljšimi odgovori

Magyarázza meg a cím jelentését! Fejtse ki, Ön szerint miért kapta a szöveg ezt a címet!

(4 pont)

Megoldás és pontozás

Magyarázat: Az irodalom nem érinthetetlen, hanem hozzá szabad nyúlni.

A teljes válaszáért 2 pont, a részben jóért 1 pont jár.

A címadás indoklása: A költőnek ez a hitvallása.

A tömör, megfelelő indoklásért 2 pont, a részben jóért 1 pont jár.

► Strukturirana naloga

1.1 Egészítse ki a riporterre vonatkozó mondatot!

A riporter kétféleképpen viszi tovább a beszélgetést: _____ és
_____ mondatokkal.

1.2 Magyarázza meg, az alábbiakban idézett esetben miért nem kérdez a riporter!

Pedig nem mindenki szeretne irodalmár lenni.

(4 pont)

Megoldás és pontozás

1.1 kérdő, kijelentő

Minden helyes megoldás 1 pont.

1.2 Magyarázat: pl.: Mert ez tény, nem kérdés.

A helyes, tömör válaszáért 2 pont, a kevésbé jól megfogalmazott, ill. a részben jó válaszáért 1 pont jár.

5.2.3 Naloge odprtega tipa

Ocenjevanje znotraj posamezne naloge (vsebina, zgradba, slog in jezikovna pravilnost) je odvisno od besedilne vrste.

► Tvorjenje krajšega pisnega sestavka (bolj vodeno)

Foglalja össze a beszélgetést max.10 mondatban az alábbi vázlatpontok alapján!

- A beszélgetés létrejöttének körülményei
- Az Apám kakasa című kötet
- A költő véleménye az irodalomtanításról
- Az irodalom népszerűsítésének lehetőségei
- A költő "hitvallása"

(10 pont)

Megoldás és pontozás

Pl.: Arany Mihály a könyvhéten beszélgetett Lackfi János költővel, műfordítóval. A költő Vörös Istvánnal közösen írt Apám kakasa című kötetét mutatta be a közönségnek. A kötetben klasszikus magyar gyermekversek átirat változatai olvashatók. Vannak köztük nagyon humoros versek is. Lackfi szerint ezekkel az átiratokkal népszerűsítik az eredeti, már feledésbe merült verseket is. Az a véleménye, hogy az irodalmat nem érinthetetlen szentségnek kell tartani, hanem emberközelivé kell tenni. Erre azonban a kronologikus irodalomtanítás nem képes. A költőknek, íróknak az irodalom népszerűsítése érdekében élniük kell az internet adta lehetőségekkel, sőt, célszerű lenne akár egy »stand up comedy«-ben élőben előadniuk műveiket. Ő maga közzéteszi verseit az interneten, és gyakran találkozik az olvasókkal. Meggyőződése, hogy ilyen módon, ha író embereket nem is, de olvasókat lehet nevelni.

Tartalom: 6 pont

Szerkezet: 2 pont

Nyelvezet: 2 pont

Maximális tartalmi pontszám akkor adható, ha minden vázlatpont kapcsán helyes megállapítást tesz a válasz. A pontszám a tartalmi, szerkezeti, nyelvhelyességi és helyesírási megfeleléssel arányosan adható meg.

► Tvorjenje krajšega pisnega sestavka (manj vodeno)

Fejtse ki véleményét 150–200 szóban az iskolai irodalomtanításról megfogalmazott gondolatokról! Véleménykifejtésében támaszkodjon saját tapasztalataira is! Írásának címet is adjon!

(20 pont)

Megoldás és pontozás

Pl.: Temeti-e az irodalmat az irodalomtanítás?

Teljes egészében egyetértek Lackfi Jánosnak az irodalomtanításról kifejtett nézeteivel. Mivel irodalommal szinte kizárólag az iskolában foglalkoznak a fiatalok, nagyon fontos, milyenek az irodalmi művekkel való találkozások. Élményt jelentenek-e a diákoknak, vagy teljesen hidegen hagyják lelki- és érzelemvilágukat. Én nem tartozom sem a könyveket falók, sem a könyveket gyűlölők társaságába. Úgy gondolom, hogy vannak olyan regények, versek, amelyeket illik ismerni. Ebből kifolyólag többnyire elolvastam a házi olvasmányként kijelölt műveket. Jólesik, ha valaki a Légy jó mindhaláligról, A Pál utcai fiúkról beszél, tudom követni a mondanivalóját, mert én is olvastam ezeket. Bizonyára nagy érdeme volt ebben általános iskolai magyartanárnőmnek, aki úgy mesélte el az említett regények egy-egy részletét, hogy kedvet kaptunk (igaz, nem mindenki) az olvasáshoz. Szerintem fontos, hogy az irodalomtanár szeresse az irodalmat, hiszen csak ebben az esetben tudja diákjait is olvasásra lelkesíteni. Egy évig volt olyan tanárom, akiről leritt, hogy csak annyit tud az irodalomról, amennyit nekünk kötelezően el kell mondania. Abban az évben nem szerettem az irodalomórákat. Fontos továbbá, hogy olvasson szórakoztató irodalmat is, hisz a mai fiatalok nagy része azon nevelkedik. Ne legyen elutasító a kevésbé értékes könyvekkel szemben. Legyen véleménye, de legyen toleráns mások véleményével. Úgy gondolom, hogy a tanárokon múlik, hogy temetik-e vagy mentik-e az irodalmat.

Tartalom: 10 pont

Szerkezet: 2 pont

Stílus: 4 pont

Nyelvhelyesség: 4 pont

A pontszám a tartalmi, szerkezeti, nyelvhelyességi és helyesírási megfeleléssel arányosan adható meg.

6 USTNI IZPIT

Kandidat opravlja ustni izpit pred šolsko izpitno komisijo, ki skrbi za pravilno izvedbo tega izpita, oceni kandidatov uspeh v točkah in poskrbi za pravilen izračun točk.

Kandidat odgovarja na vprašanja z izpitnega listka za ustni izpit. Ta listek vsebuje tri naloge, ki jih sestavi DPK SM za madžarščino kot materni jezik, in teme se ne ponavljajo. Izpraševalec lahko kandidatu postavlja dodatna vprašanja, s katerimi se razčlenjujejo naloge z izpitnega listka.

Kandidat ima pravico do 15-minutne priprave na ustni izpit in pravico enkrat zamenjati izpitni listek. Ustni izpit traja največ 20 minut.

V katalogu so objavljeni zgolj primeri izpitnih listkov. DPK SM za madžarščino kot materni jezik vsako leto določi kombinacijo nalog za posamezni listek. Naloge se lahko kadarkoli spremenijo.

Navodila za ocenjevanje so predstavljena v poglavju 3.3.2.

6.1 Primera izpitnih listkov

1. primer

Arany János: Epilogus (részlet)

Az életet már megjártam;
Mit szivembe vágyva zártam,
Azt nem hozta,
Attól makacsul megfoszta.

Egy kis *független* nyugalmat,
Melyben a dal megfoghat,
Kértem kérve:
S ő halasztá évrül-évre.

Csendes fészket zöld lomb árnyán,
Hova műzsám el-elvárnám,
Mely sajátom;
Benne én és kis családom.

Munkás, vidám öregséget,
Hol, mit kezdtem, abban véget...
Ennyi volt csak;
S hogy megint ültessek, oltsak.

Most, ha adná is már, késő:
Egy nyugalom vár, a végső:
Mert hogy' szálljon,
Bár kalitja már kinyitva,
Rab madár is, szegett szárnyon?

Kérdések:

1. Hangos olvasás
2. Ismertesse Arany János életútjának fontosabb állomásait, helyezze el a verset az életműben! A szövegelemzés során értelmezze a létösszegző vers úttoposztát, ismertesse az önirónia szerepét!
3. Ismertesse az avantgárd irányzatait!

2. primer

Madách Imre: Az ember tragédiája (részlet)

AZ ÚR

Karod erős – szíved emelkedett:
Végetlen a tér, mely munkára hív,
S ha jól ügyelsz, egy szózat zeng feléd
Szünetlenül, mely visszaint s emel,
Csak azt kövesd. S ha tetteid életed
Zajában elnémúl az égi szó,
E gyöngye nő tisztább lelkülete,
Az érdekek mocskától távolabb,
Meghallja azt, és szíverén keresztül
Költészetté fog és dallá szűrődni.
E két eszközzel álland oldalodnál,
Balsors s szerencse közt mind-egyaránt,
Vigasztaló, mosolygó génusz. –
Te, Lucifer meg, egy gyűrű te is
Mindenségemben – működjél tovább:
Hideg tudásod, dőre tagadásod
Lesz az élesztő, mely forrásba hoz,
S eltántorítja bár – az mit se tesz –
Egy percre az embert, majd visszatér.
De bűnhődésed végtelen leend
Szünetlen látva, hogy mit rontni vágyol,
Szép és nemesnek új csírája lesz. –

ANGYALOK KARA

Szabadon bűn és erény közt
Választani, mily nagy eszme,
S tudni mégis, hogy felettünk
Pajzsúl áll Isten kegyelme.
Tégy bátran hát, és ne bánd, ha
A tömeg hálátlan is lesz...

Kérdések:

1. Hangos olvasás
2. A szövegrészletet értelmezve mutassa be a drámai költemény szerkezeti felépítését és alapkérdéseit, valamint a főszereplőket!
3. Ismertesse a magyar nyelv státuszát és helyzetét az anyaországban és a határon túli közösségekben, valamint a Szlovéniában használatos nyelvek státuszát és helyzetét! Magyarázza meg az anyanyelv (első nyelv), második nyelv, idegen nyelv, többségi nyelv, kisebbségi nyelv és kétnyelvűség fogalmakat!

7 KANDIDATI S POSEBNIMI POTREBAMI

Z Zakonom o maturi in na njegovi podlagi sprejetimi podzakonskimi akti je določeno, da kandidati opravljajo maturo pod enakimi pogoji. Kandidatom s posebnimi potrebami, ki so bili usmerjeni v izobraževalne programe z odločbo o usmeritvi, v utemeljenih primerih pa tudi drugim kandidatom (poškodba, bolezen), se lahko glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje prilagodi način opravljanja mature in način ocenjevanja znanja.⁴

Možne so te prilagoditve:

1. opravljanje mature v dveh delih, v dveh zaporednih izpitnih rokih;
2. podaljšanje časa opravljanja (tudi odmorov; mogočih je več krajših odmorov) in prekinitev izpita splošne mature po potrebi;
3. prilagojena oblika izpitnega gradiva (npr. Braillova pisava, povečava, zapis besedila na zgoščenki, zvočni zapis besedila na zgoščenki ...);
4. poseben prostor;
5. prilagojena delovna površina (dodatna osvetlitev, možnost dviga mize ...);
6. uporaba posebnih pripomočkov (računalnik, Braillov pisalni stroj, ustrezna pisala, folije za pozitivno risanje ...);
7. izpit s pomočnikom (npr. pomočnik bralec, pisar, tolmač v slovenski znakovni jezik, pomočnik za slepe in slabovidne);
8. uporaba računalnika za branje in/ali pisanje;
9. prirejen ustni izpit in izpit slušnega razumevanja (oprostitev, branje z ustnic, prevajanje v slovenski znakovni jezik);
10. prilagojeno ocenjevanje (npr. napake, ki so posledica kandidatove motnje, se ne upoštevajo; pri ocenjevanju zunanji ocenjevalci sodelujejo s strokovnjaki za komunikacijo s kandidati s posebnimi potrebami).

⁴ Besedilo velja za vse predmete splošne mature in se smiselno uporablja pri posameznem izpitu splošne mature.

8 LITERATURA

Učbeniki in učna sredstva, ki jih je potrdil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje, so zbrani v Katalogu učbenikov za srednjo šolo in objavljeni na spletni strani Zavoda Republike Slovenije za šolstvo www.zrss.si.